هیچ‌وقت دیر نیست

روش نوین فراگیری جامع موسیقی

دوره‌ی مقدماتی
جلد اول

تألیف، گردآوری و بازنویسی

حمیدرضا دیبازر

عضو هیئت علمی دانشکده‌ی موسیقی دانشگاه هنر

مؤسسه‌ی فرهنگی ـ هنری ماهور
تهران ۱۳۹۷

فهرست

پیش‌گفتار ۸
مقدمه ۱۱
مقدمات (مطالبی در مورد تئوری موسیقی) ۱۶
آشنایی با علامت‌های نگارش موسیقی ۱۶
آشنایی با نت‌های موسیقی روی خطوط حامل ۱۸
آشنایی با نام و شکل شَستی‌های پیانو ۲۰
آشنایی با شماره‌ی انگشت‌ها در دست راست و چپ ۲۱
آشنایی با شیوه‌ی نشستن پشتِ ساز ۲۲
آشنایی با اصول بنیادین در نواختن پیانو از جُزِف لوین ۲۳

گام اول ۳۰
شش مِلدُی هم‌صدا ۳۲
تمرین معکوس ۳۷
مراحل تمرین قطعات ۳۷

گام دوم ۳۸
انواع حرکت مِلدُیک در موسیقی ۴۲

گام سوم ۴۶
نُت‌های نقطه‌دار ۴۷
تکرارِ [یک نُت] ۴۹
توضیح انواع واریاسیُن ۵۱
سکوت در انتهای قطعه را چگونه اجرا کنیم؟ ۵۱

گام چهارم ۵۲
سَنکُپ ۵۳
چند تعریف درباره‌ی سَنکُپ ۵۴
با دست‌های متناوب ۵۸

گام پنجم ۶۲
تغییر جای دست‌ها ۶۲
سؤال و جواب ۶۳
آواز روستا ۶۸
تجربه‌ی آهنگسازی ۱ (مِلدُی‌نویسی) ۷۰

گام ششم ۷۲
مراحل آماده‌سازی و تمرین قطعات پیانو ۷۲
حرکت موازی ۷۳
حرکت موازی و تغییر جای دست‌ها ۷۴

گام هفتم ۷۶
حرکت مخالف ۷۶
چهار مِلدُیِ هم‌صدا ۷۷
ارزش زمانیِ نُت‌ها در میزان‌های ساده ۷۹

گام هشتم ۸۰
تجربه‌ی آهنگ‌سازی ۲ ..... ۸۳

پیش‌گفتار

در حال حاضر در ایران انواع گوناگون موسیقی با روش‌های مختلف به‌طور خصوصی، در مؤسسات دولتی و آموزشگاه‌ها آموزش داده می‌شود و افراد زیادی مشغول تدریس و یادگیری موسیقی هستند.

بااین‌وجود در بسیاری از کلاس‌های موسیقی برنامه‌ای تدوین‌شده که چشم‌اندازی روشن در مقابل هنرجو قرار دهد و او را از حرکت **گام‌به‌گام** آگاه سازد، ارائه نمی‌شود که در اکثر موارد سبب کاهش بازدهی هنرجو می‌گردد. جهت رفع این نقصان طراحی شیوه‌های نوین آموزش، بر اساس برنامه‌ای معلوم و مشخص، ضروری به نظر می‌رسد. این مجموعه نیز با هدف بهبود کیفیت آموزش موسیقی با اتکاء به برنامه‌ای مدون آماده شده‌است.

آن‌طور که از بررسی روند آموزش موسیقی در اروپا از قرن هفده به بعد برمی‌آید، ساز پیانو ابزار مناسبی برای فراگیری دانش و مهارت موسیقی به طور **هم‌زمان و پیوسته**[1] بوده و هست. از این رو بر اساس نظر مؤلف و متناسب با نیازهای آموزشی و پرورشی رو به توسعه در ارتباط با موسیقی علمی در ایران، ارائه‌ی روشی که هنرجو در حین فراگیری ساز پیانو با اتکاء به آن بتواند تئوری موسیقی، سُلفژ (پارلاتی[2] و کانتاتی[3])، دیکته‌ی موسیقی (تک‌صدایی، چندصدایی)، دِشیفر، هارمُنی، کُنترپوآن (مُدال، تُنال)، تاریخ موسیقی و فرم و آنالیز[4] را در ارتباط با قطعاتی که می‌نوازد فراگیرد و از این طریق، لذت آگاه شدن از زوایای گوناگون موسیقی را نیز تجربه کند، ضروری است.

در این راستا توجه به چند اصل مهم است:

۱. برای آغاز یادگیری هیچ‌وقت دیر نیست.
۲. کیفیت عملکرد موسیقایی مهم است و البته قابل بررسی.
۳. کمیت فعالیت‌های موسیقایی مهم است و البته قابل سنجش.
۴. عجله به کیفیت منتهی نمی‌شود.
۵. مهم نیست چقدر می‌دانیم، مهم آن است که بتوانیم از دانسته‌های خود (هرچند کم) استفاده‌ی عملی کنیم و خلاق باشیم.

---

۱. در بعضی از کشورهای اروپایی در قرن هفدهم، هجدهم و نوزدهم ابزار اصلی انتقال دانش موسیقی کلاسیک (به معنای عام) پیانو بود و هنرجو از طریق اجرای آثار برجسته‌ی استادان دوره‌های گذشته با گنجینه و میراث موسیقی آشنا می‌شد و مدرس موسیقی ضمن تدریس ساز، نکات مهم و فنی را متناسب با نیاز و سطح درک هنرجو در اختیار او قرار می‌داد و هنرجو علاوه بر فراگیری تکنیک نوازندگی، به طور هم‌زمان و پیوسته نکاتی در مورد تئوری موسیقی، سُلفژ، هارمُنی، کُنترپوآن و فرم موسیقی را در ارتباط با قطعاتی که اجرا می‌کرد، می‌آموخت و از این‌رو ضرورتی برای برگزاری کلاس‌های جداگانه مثل هارمُنی و کُنترپوآن که هنرجو بدون داشتن توانایی‌های لازم در نوازندگی پیانو بتواند از آن بهره ببرد نبود. البته لازم به توجه است که بازده چُنین سیستمی استادان برجسته‌ای چون هایدن، مُتزارت، بِتهُوِن، شوبرت، شومان، لیست، برامس و غیره است. از این‌رو شاید لازم است در روش‌های موجود آموزشی بر اساس خروجی آن‌ها بازبینی جدی انجام گیرد که البته این بخشی از اهداف مجموعه‌ی هیچ وقت دیر نیست است.

۲. خواندن اسم نُت‌ها و رعایت ریتم آن‌ها

۳. خواندن اسم نُت‌ها و رعایت ریتم و فرکانس آن‌ها

۴. «از واژگان تخصصی موسیقی نَهَراس؛ معنای کاملشان را در زمان مناسب درخواهی یافت.» برگرفته از *توصیه‌های رُبِرت شومان به موسیقیدانان جوان* (ترجمه‌ی حمیدرضا دیبازر، در دست چاپ).

(قابل توجه مدرسان)

۶. دعوت هنرجو به مطالعه و تحقیق جهت درک زوایا و ابعاد گوناگون موسیقی.
۷. توجه به آموزش و پرورش و برنامه‌ریزی جهت ارتقاء کیفیت درک موسیقی و هنر.
۸. برای ایجاد تحول و خودباوری در موسیقی ایران اجرای آثار آهنگسازان ایرانی ضروری است.
۹. پیانو وسیله‌ی مهمی در فرآیند فراگیری و انتقال دانش موسیقی است.
۱۰. ذوق و سلیقه قابل پرورش و بهبود است. در این زمینه آموزش خوب می‌تواند مؤثر باشد.
۱۱. هنرجو حق دارد از برنامه‌ی آموزشی مطلع باشد.
۱۲. استفاده از همه‌ی امکانات آموزشی و کمک آموزشی برای درک بهتر هر موضوعی مؤثر است.
۱۳. موسیقی اگر به روشی خاص آموزش داده شود، می‌تواند به بهبود فعالیت مغز انسان کمک کند.

(قابل توجه هنرجویان)

۱۴. از نفهمیدن و ندانستن نترسید و برای رفع آن اقدام کنید.
۱۵. شناخت می‌تواند منجر به درک بهتر و لذت بیشتر شود.
۱۶. تلاش برای دست‌یابی به حداکثر بازدهی با صرف حداقل انرژی.
۱۷. شنیدن چند اجرا از اثری که می‌خواهید اجرا کنید پیش از آغاز تمرین و در حین آماده‌کردن قطعه مفید است.
۱۸. شنیدن آثار همسو با آثاری که اجرا می‌کنید بر کیفیت اجرای شما تأثیر فراوان دارد.
۱۹. پیوسته سعی کنید با آرامش، وقار و بدون تنش اجرا کنید. اگر این‌طور نیست دلیل را بیابید. شما حق دارید از تمرین و اجرای خود لذت ببرید.
۲۰. فقط نواختن مهم نیست ولی نواختن بسیار مهم است.
۲۱. ابزاری دقیق برای تشخیص چگونگی آینده‌ی شما وجود ندارد، شما در ساختن آینده‌ی خود نقش بسزایی دارید.
۲۲. می‌توان از شنیدن، خواندن، نواختن، ساختن و تحلیل کردن موسیقی لذت برد. خود را محدود به شنیدن فقط نوع خاصی از موسیقی نکنید.

هرچند شاید قرار گرفتن این فهرستِ تا حدی شعارگونه در ابتدای مجموعه کمی عجیب به نظر برسد، اما بیشتر همانند ملزومات یک سفر است. همه‌ی آنچه را با خود به سفر می‌بریم (اگر عقلانی انتخاب شده‌باشد) نمی‌دانیم کی و به چه‌شکل استفاده خواهد شد؛ فرازونشیب سفر، فایده‌ی هر یک را در جای خود به یادمان خواهد آورد.

راجع به شیوه‌ی نگارش واژگان تخصصی

ایده‌ی نوع خاصی از نگارش واژگان تخصصی موسیقی برای اولین بار به طور رسمی در پایان‌نامه‌ی کارشناسی مؤلف در سال ۱۳۷۶ مطرح شد. در این نوع نگارش فرض بر این است که خواننده‌ی متن پیش‌زمینه‌ای در مورد موضوع ندارد و از این‌رو از امکانات موجود در نگارش زبان فارسی به گونه‌ای استفاده شده که کلمات تا حد امکان همان‌گونه که در زبان اصلی تخصصی گفته می‌شوند، خوانده شوند. البته این موضوع به معنای نادیده گرفتن گویش کلمه در میان متخصصان موسیقی در ایران نیست. در این راستا به جای « ـُ » از «و» استفاده نمی‌شود و برای مثال بین نگارش «کرُماتیک» و «کروماتیک»، شکل اول گزینش می‌شود یا مثلاً Bartok بارتُک و Schumann شومان نوشته می‌شود.[۱]

این‌گونه واژه‌ی بارُک را تا به حال هیچ هنرجو یا فرد غیرمطلعی چیزی جز آن‌چه مدّ نظر بوده نخوانده است که نشان از کارآمدی این نوع نگارش دارد، اما همین کلمه گاه باروک نوشته شده که بعضاً بارُک، باروک، باروَک و ...! خوانده‌اند.

به هر حال پرداختن به این موضوع از جانب نگارندگان مختلف (هرچند با تفاوت‌هایی جزیی در روش) و ناشران (هرچند با کمی تقدم و تأخر) نشان از یک ضرورت فرهنگی دارد و لزوم پرداختن به پالایش نگارش واژگان تخصصی در زبان فارسی را منعکس می‌کند.

سپاسگزاری

هنگام نگارش متنِ کتاب دوران هنرجویی خود را به دفعات به یاد می‌آوردم و اینکه چه نکته‌ای را از کدام مدرس بهتر فراگرفته‌ام. به این بهانه از همه‌ی کسانی که به من آموخته‌اند از صمیم قلب سپاسگزارم.

پیوسته این فرصت را داشته‌ام که معلمین و استادان خوبی در رشته‌ی موسیقی داشته باشم و به ویژه از آقای شریف لطفی و احمد پژمان که هر دو جنبه‌های گوناگون موسیقی را در پیوند با زوایای گوناگون زندگی و انسانیت به من آموخته‌اند، سپاسگزارم.

از همه‌ی همکاران، دوستان، دانشجویان و هنرجویان عزیزم برای مطالعه‌ی کتاب و پیشنهادهای مؤثرشان ممنونم.

آقای فرید زندی طراحی شکل برنامه‌ی دوره‌ی مقدماتی کتاب مندرج در صفحه‌ی ۱۱۵ و ۱۱۶ را انجام دادند که از ایشان ممنونم.

آقای بابک خضرائی با دقت فراوان متن کتاب را از نظر گذراندند و پیوسته به متن و مؤلف متعهد بودند و نکات مهمی را انتقال دادند که برای همه‌ی خوبی‌هایشان از ایشان ممنونم.

---

۱. آقای مصطفی‌کمال پورتراب هم این‌گونه نگارش را پذیرفتند و مثلاً در کتاب اخیر خود، *فن آهنگسازی به شیوه‌ی دُدکافُنیک* (۱۳۹۲)، واژه‌ی تخصصی Dodecaphonic را دُدکافُنیک نگاشته‌اند.

آقای حسین یاسینی مترجم کتاب *پدیدارشناسی موسیقی* (بنسن ۱۳۹۴؛ ۱۲)، ایده‌ای مشابه در مورد نگارش واژگان تخصصی ارائه کرده‌اند که با کمی تفاوت، نظر اینجانب را در شیوه‌ی نگارش منعکس می‌کند. ایشان نشانه‌هایی را نیز پیشنهاد کرده‌اند مثلاً نشانه‌ی «ؤ» برای نگارش صَدای «او».

آقای رویین پاکباز نیز در پیش‌گفتار *دایرةالمعارف هنر* (۱۳۸۶، ص ده) آورده‌اند: «به منظور رعایت تلفظ صحیح نام‌ها و اصطلاحات خارجی، طرز املایی با استفاده از حرکت‌گذاری در ضبط صورت فارسی آن‌ها به کار رفته است؛ مثلاً گیا به جای گویا و سَمبُلیسم به جای سمبولیسم».

مقدمه

یکی از نیازهای اصلی هنرجویان علاقه‌مند و پویای موسیقی، در دست‌داشتن برنامه‌ی آموزشی است که در عین متناسب‌بودن با شرایط فرهنگی هر کشور، بر اساس آثار ساخته‌شده در دوره‌های مختلف تاریخ موسیقی (که با دیدگاه‌های زیباشناختی گوناگون و در محیط‌ها و فضاهایی متفاوت ازنظر فرهنگی و جغرافیایی تألیف شده‌اند) طراحی‌شده باشد. در راستای پاسخ به این نیاز و با مرور منابع موجود در آموزش پیانو (مانند *بیِر*، *جان تامسُن* و غیره)، آهنگسازی (مثل کتاب‌های هاوارد، تُخ، شوئنبِرگ و غیره)، تئوری موسیقی (پرویز منصوری، مصطفی کمال پورتراب) و سلفژ (*پُتزُلی* و غیره) سنجش کارآیی و تحلیل کاستی‌های هرکدام درصدد رفع خلأهای موجود در هریک و ارائه‌ی مطالب مفیدشان در یک مجموعه برآمدم. در این راستا مجموعه‌ی *دنیای کوچک* اثر بِلا بارتُک[1] به‌عنوان بخشی از مجموعه‌ی *هیچ‌وقت دیر نیست* در آغاز این شیوه‌ی نوین آموزش موسیقی قرار دارد.

اما ویژگی‌هایی که *دنیای کوچک* را از نمونه‌های مشابه متمایز و البته نسبت به آن‌ها برجسته می‌کند:

- بارتُک از سال ۱۹۰۷ پرُفسُر پیانو در کنسرواتوارِ[2] بوداپست (از برجسته‌ترین مدارس موسیقی دنیا) در زمینه‌ی آموزش پیانو بوده است.
- او مِتُد آموزشی خود را بر اساس شناخت دقیق از ویژگی‌ها و کاستی‌های شیوه‌های آموزشی قبلی و با هدف رفع نواقص آن‌ها و به‌روز کردنشان طراحی کرد.
- او بیش از ده سال برای طراحی، ساخت و اصلاح مجموعه‌ی *دنیای کوچک* وقت صرف کرد.
- بارتُک، به عنوان خالق این مجموعه، خود استعداد فراوانی در فراگیری پیانو داشته است. (او در شش‌سالگی رسیتالِ[3] پیانو اجرا کرد.)
- بارتُک دارای تجربه‌ی اجرایی فراوان هم به‌عنوان تَک‌نواز (رسیتال) و هم با ارکستر (اجرای کنسرتوها) بوده است.
- بارتُک به عنوان پیانیست حرفه‌ای دارای رپرتواری[4] گسترده از دوره‌ی بارُک[5] تا عصر خود بوده است.
- او آهنگسازی برجسته و دارای مجموعه آثاری گسترده برای پیانو (سُلو و کُنسرتو) است.
- این مجموعه برای آموزش فن نوازندگی پیانو از ابتدایی تا پیش‌رفته طراحی شده است.
- در این مجموعه، از ابتدا کلید سُل و فا به طور هم‌زمان آموزش داده می‌شود.
- هنرجو از ابتدا با سرعت‌های مختلف در اجرای قطعات مواجه می‌شود.

---

۱. اطلاعات بیشتر راجع به بارتُک در ضمیمه‌ی ۹ کتاب موجود است.
۲. مدرسه‌ی موسیقی
۳. کنسرت تَک‌نوازی
۴. مجموعه‌ی قطعاتی که یک نوازنده آمادگی کامل برای اجرای آن‌ها را دارد.
۵. یکی از دوره‌های تاریخ موسیقی

– یکی از موارد مهم و مؤثر ارائه‌شده در این مجموعه جابه‌جایی دست‌ها از ابتدای جلد اول است.
– این مجموعه سرشار از نکات فنی آهنگسازی است که این کتاب را برای آموزش فنون آهنگسازی نیز مناسب می‌کند.
– اکثر قطعه‌های این مجموعه دارای بافت پُلیفُنیک[۱] است.
– قطعات این مجموعه امکان ایجاد آشنایی با کُنترپوآن[۲] غیرتُنال با رویکرد قرن بیستمی (از ملزومات آهنگسازی معاصر) را ایجاد می‌کنند.
– *دنیای کوچک* برای آموزش سُلفژ و دیکته‌ی تک‌صدایی و دوصدایی مُدال مجموعه‌ی مناسبی است.
– بارتُک به‌عنوان یکی از اولین قوم‌موسیقی‌شناسان، دارای شناخت گسترده و عمیق از موسیقی کشور خود مجارستان و ارتباط آن با موسیقی کشورهای همسایه است.
– در این مجموعه قطعات زیادی بر اساس مُدها[۳] (از ویژگی‌های مهم و پل ارتباطی با موسیقی ایرانی) آهنگسازی شده است.

هیچ مجموعه‌ی آموزشی ادعای کمال مطلق بودن را ندارد و دَری است که نسل‌های آینده می‌توانند با دقت، آگاهی و تجربه از آن عبور کنند و متناسب با نیازهای خود از آن بهره ببرند و در حد توان خود سعی در رفع کاستی‌های آن کنند و به کارآمدی آن بیفزایند، من نیز بر این باورم که *دنیای کوچک* مجموعه‌ی بسیار ارزشمندی است که می‌تواند در بخشی از یک مِتُد آموزشی نظام‌مند قرار گیرد؛ اما نیاز به مکمل‌هایی دارد تا تأثیری جامع‌تر ایجاد شود.

از این‌رو با توجه به تمام مزایای *دنیای کوچک* این مجموعه جایگزین مناسب و مؤثری برای کتاب‌های *بِیِر*، *جان تامسُن* و دیگر کتاب‌ها در آغاز فراگیری موسیقی است؛ اما این موضوع به معنای حذف *بِیِر* از سیستم آموزش پیانو نیست. چرا که با ژرف‌نگری در *بِیِر* به‌عنوان کتابی که سال‌هاست از آن استفاده می‌شود (که البته تا حدود زیادی در ایران نیز جا افتاده است) این‌گونه به نظر می‌رسد که این کتاب به شرطی که به‌خوبی تدریس شود، دارای ویژگی‌های مناسبی هم به لحاظ تکنیک پیانو و هم به لحاظ زمینه‌سازی برای آشنایی مقدماتی با مبانی موسیقی دوره‌ی کلاسیک است. البته همه‌ی درس‌های *بِیِر* دارای تأثیر آموزشی یکسان نیستند، از این‌رو در سیستمی که در کتابِ *هیچ‌وقت دیر نیست* طراحی شده، درس‌هایی که دارای مطلب یا مطالب مهم و نکات آموزشی مؤثر هستند مورد استفاده قرار گرفته و درس‌هایی که تکراری به نظر می‌رسند یا فاقد مطلب نوینی هستند از مجموعه حذف شده‌اند.

هیچ‌وقت دیر نیست شامل سه سطح مقدماتی، متوسطه و پیش‌رفته است. دوره‌ی مقدماتی این سیستم شامل جلدهای اول و دوم *دنیای کوچک* (از شماره‌ی ۱ تا ۶۶) برای آشنایی با موسیقی نیمه‌ی اول قرن بیستم، *بِیِر* (قطعات انتخاب‌شده) برای آشنایی با موسیقی دوره‌ی کلاسیک[۴]، یک قطعه از *آلبوم برای جوانان* اثر

---

۱. دارای چند مِلُدی مستقل به طور هم‌زمان
۲. مجموعه قواعدی که طی چند قرن جهت ایجاد هم‌آهنگی بین چند مِلُدی هم‌زمان در آهنگسازی به شیوه‌ی کلاسیک اروپایی تنظیم و جمع‌آوری شده‌اند.
۳. کلیسایی و محلی
۴. در مورد تعریف موسیقی کلاسیک اروپا برای شروع بد نیست بدانید این اصطلاح عموماً با دو کاربرد در دنیای موسیقی استفاده می‌شود: ۱. به معنای خاص به موسیقی دوره‌ی کلاسیک اروپا و آثار آهنگسازانی مثل هایدن، مُتزارت، بتهُوون، کِلمنتی و دیگران اطلاق می‌شود. ۲. به معنای عام به انواعی از موسیقی که شامل دوره‌های بارُک، کلاسیک، رُمانتیک و نوع به‌خصوصی از موسیقی در قرن بیستم است گفته می‌شود که وجه مشترکشان مکتوب بودن است. (در این نوع موسیقی، آهنگساز اثرِ خود را روی کاغذ می‌نگارد و نوازندگان، خوانندگان و رهبران نیز بر اساس اصولی از روی نُت نگاشته‌شده آن را اجرا می‌کنند).

شومان برای آشنایی با موسیقی دوره‌ی رُمانتیک و یک قطعه از مجموعه‌ی *آنا ماگدالنا* اثر باخ برای آشنایی با موسیقی دوره‌ی بارُک می‌شود که بنابه دلایل تکنیکی به ترتیبی که در شکل صفحه‌ی ۱۱۵ آمده، طراحی شده است تا گام‌به‌گام به هنرجو ارائه شود.

از آن‌جا که نظر مؤلف از پیوند بین آهنگسازی و نوازندگی برآمده، متناسب با توان نوازندگی هنرجو، تجربیاتی در زمینه‌ی آهنگسازی نیز برای او در نظر گرفته شده است تا با الهام از یافته‌هایش بتواند گام‌های اول در این زمینه را بردارد.

این روش امکاناتی آماده از جمله ضمیمه‌های آخر کتاب را در اختیار مدرسین محترم موسیقی قرار می‌دهد تا با تشخیص خود هنرجو را با موارد گوناگون فنی، آن‌گونه که صلاح می‌دانند، آشنا کنند. درعین‌حال این ضمیمه‌ها به هنرجو این امکان را می‌دهد تا آزادانه و متناسب با نیاز و کنجکاوی خود در امر فراگیری موسیقی فعالانه شرکت کند.

این سیستم به‌گونه‌ای طراحی شده که هنرجو متناسب با نیاز برای اجرای[۱] قطعاتش مباحث نظری را فراگیرد نه بیشتر. پس سعی شده تا حد امکان اطلاعات اضافی[۲] و غیرکاربردی در هنگام یادگیری قطعات ارائه نشود. البته برای هنرجوی علاقه‌مند به یادگیریِ مطالبِ بیشتر هم سرنخ‌هایی وجود دارد. مطالب نظری در کتاب به گونه‌ای طراحی شده که برای هنرجویانی که ساز آن‌ها پیانو نیست هم قابل استفاده باشد. در ضمن، برای جلوگیری از شلوغی صفحات، معادل تمامی واژگان تخصصی و اسامی به واژه‌نامه‌ها و فهرستِ نام‌ها در پایان کتاب انتقال داده شده است.

ساختار کتاب بر اساس درس‌هایی که در هر گام پیشنهاد شده طراحی شده و نحوه‌ی طراحی محتویات هر گام به گونه‌ای است که عموماً روی یک موضوع فنی در قطعات پیانو تمرکز دارد و مطالب نظری برای درک بهتر همان قطعات را ارائه می‌دهد. هر گام الزاماً برای یک هفته[۳] طراحی نشده اما با توجه به آمادگی هنرجو، خیلی از گام‌ها در یک هفته قابل اجرا هستند. لازم به ذکر است قطعات این مجموعه چون هم در کلید سُل و هم در کلید فا نُت‌نگاری شده‌اند به راحتی می‌توانند به عنوان تمرینات مقدماتی مناسب با هر سازی نیز اجرا شوند.

در این سیستم پیانو ابزار بوده و هدف، انتقال دانش موسیقی و ویژگی‌های شگفت‌انگیز این هنر ناب و البته ارائه‌ی مطالبی برای رفع ابهام از این پدیده در جامعه‌مان و درک بهتر و عمیق‌تر موسیقی علمی است. از این رو برای درک هنرجو از موقعیت خود و امکان کیفیت‌سنجی هم برای مدرس و هم برای هنرجو در پایان دوره، هنرجو می‌تواند در امتحانی که توسط مدرس خود و با حضور یک هیأت ژوری آکادمیک برگزار می‌شود، شرکت کند و گواهی پایان‌دوره بگیرد.

اما چرا تألیف؟

سال‌ها ارتباط بی‌واسطه با نیازهای هنرجویان، تحلیل عوامل و روش‌های مؤثر در بهبود یادگیری موسیقی، موارد بازدارنده در درک هنر و چگونگی مواجهه آن‌ها

---

۱. پیشنهاد می‌کنم به جای فعل خشن «زدن» از فعل زیبای «نواختن» یا «اجرا کردن» استفاده کنیم.

۲. سلسله مطالب و اطلاعاتی که در جای خود مناسب هستند اما ارائه‌ی آن‌ها در مقطع خاصی که هنرجو در عمل با آن‌ها سروکار ندارد، غیرضروری و گاه بازدارنده است.

۳. این دوره برای یک سال و نیم طراحی شده که این زمان با توجه به زمینه‌ی هنرجو، مقدار تلاش و پی‌گیری او و تشخیص مربی می‌تواند تغییر کند.

در سنین مختلف با منابع موجود، ضرورت تألیف *هیچ‌وقت دیر نیست* را ایجاد کرده است.[1]

چرا گردآوری؟

تعدد منابع و پراکندگی مطالب مفید در میان کتاب‌های گوناگون موسیقی و چیدمان غیرمتناسب با نیاز گام‌به‌گام هنرجو در آغاز راه فراگیری، زمینه‌ی گردآوری مطالب مفید از منابع مختلف در *هیچ‌وقت دیر نیست* را به وجود آورده است. در ضمن تمام مطالبی که با رعایت امانت از کتاب‌های دیگر در این کتاب گرد آمده‌اند، برای یک‌دستی متن در کل مجموعه بر اساس شیوه‌ی نگارش مورد نظر مؤلف[2] بازنویسی شده‌اند. از این رو مسئولیت شیوه‌ی خاص نگارش واژگان تخصصی به عهده‌ی مؤلف است.

چرا بازنویسی؟

رفع غلط‌های چاپی و اصلاح ایراداتی در منابع موجود (مثل جمله‌بندی‌های غیردقیق در *بیر*) با نظارت بر انگشت‌گذاری، جمله‌بندی، علائم و داینامیک‌گذاری از طریق نُت‌نویسی مجدد و یک‌دست و به‌روزشده‌ی همه‌ی نمونه‌های موجود در کتاب علت بازنویسی نُت‌های مجموعه بوده است.

امیدوارم میراثی را که گذشتگان با کار و تلاش فراوان به ارمغان گذاشته‌اند پاس داشته و رسالت خود را در غنا بخشیدن به آن و انتقال به نسل‌های آینده مسئولانه و متعهدانه انجام داده باشم. مسئولیت هرگونه نقص و کاستی در این مجموعه به عهده‌ی مؤلف است و هر ویژگی مطلوب و مثبتی موجود در آن حاصل کار گروهی من و هنرجویان عزیزم، دوستان و هم‌کاران خوبم است.

حمیدرضا دیبازر
تهران بهار ۱۳۹۶

---

۱. کلیه‌ی مطالب این کتاب سال‌ها در کلاس‌ها، از اول راهنمایی درهنرستان‌ها تا مقطع کارشناسی ارشد در دانشکده‌ی موسیقی دانشگاه هنر و همچُنین در کلاس‌های خصوصی با هنرجویان از سن هشت سال تا بزرگسال، توسط مؤلف آموزانده شده، صیقل خورده و پس از تحلیل کارآمدی نگاشته شده است.

۲. در مقدمه در بخش شیوه‌ی نگارش واژگان تخصصی در این مورد توضیح داده‌ام.